

ORBÁN DEZSŐ (1884–1987)

A körtvélyesi park, 1912 körül | Park in Körtvélyes, around 1912

Olaj, vászon | Oil on canvas, 74 x 100 cm
Jelezve jobbra lent | Signed bottom right: Orbán

Kezdő ár | Starting price: 6 500 000 Ft / 17 105 EUR
Becsérték: 10 000 000 – 15 000 000 Ft
Estimate: 26 316 – 39 474 EUR

1. Orbán Dezső uniformisban, 1913 körül
Gajdusek Erzsi felvétele

Orbán Dezső – mint a századfordulót követő évtizedben oly sokan kortársai közül – Párizsban ismerkedett meg a francia posztimpressionisták remekműveivel. Akkoriban még kisebb galériák és kiállítóhelyek hátsó helyiségeiben lehetett megcsodálni ezeket, míg mára a párizsi Musée d'Orsay és természetesen a Louvre lettek legfontosabb gyűjtőhelyei ezeknek a ma világhíru alkotásoknak. Orbán már a francia fővárosban kapcsolatba került azokkal a hazai művészekkel, akik 1910 körül tevékeny részesei voltak a modern magyar festészetet megújító forradalomnak. Mai szemmel nézve egyáltalán nem polgárpukkasztó műveik (csendéletek, tájak, portrék) több elutasításban részesültek, mint elismerésben. Egyébiránt minden újító szellemű, a korábban jól bevált receptek szerinti festészetet meghaladni kívánó kezdeményezés, pontosan így járt az impressionisták feléptét követő évtizedekben világszerte. Orbán és társai megalakították a maguk művészeti

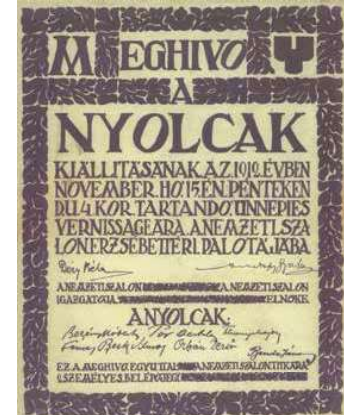

társaságát, melyet *Nyolc*aknak neveztek el. Összesen három kiállítást rendeztek műveikből 1909 és 1912 között, de e három tárlat rendkívül fontos és a későbbiekben is jelentős hatással bíró fegyverténynek bizonyult. A *Nyolc*ak tárlatokon sohasem szigorúan csak nyolc művész mutatkozott be, mert mindig fel-felbukkant egy-egy alkotó, aki a művészeti elveik azonossága miatt csatlakozott hozzájuk ideiglenesen. Ilyen művész volt Lesznai Anna is, aki főleg iparművészeti tevékenységével szerzett magának nevet, és apja körtvélyesi kastélyában rendszeresen vendégül látta barátait, a *Nyolc*ak tagjait, köztük Orbán Dezsőt. Lesznai *Kezdetben volt a kert* című önéletrajzi ihletésű regényében részletesen beszámolt róluk és a velük kapcsolatos ügyes-bajos dolgokról, így felbecsülhetetlen forrás a korszak és a *Nyolc*ak művészettörténeti értékeléséhez.

Orbán most aukcióra kerülő parkrészlete legnagyobb valószínűséggel e parkméretű körtvélyesi kert egyik részletét ábrázolja, és valamikor 1912 körül született. Lesznai későbbi naplójegyzeteiben és leveleiben is gyakran emlékezett vissza az együtt töltött időkre. Egy mulatságos esetet 1958-ban idézett fel, mely a *Nyolc*ak 1911-es kiállításának megnyitójáról szól: „Barátaimmal drukoltam, és boldog és büszke voltam, hogy bár nem voltam tagja a *Nyolc*ak csoportjának, felkértek arra, hogy velük állítsam ki hímezéseimet. A közönség váratlan számban özönlött a Nemzeti Szalonba. Ez nagyon felbátorítón hatott a kiállítókra, mert többnyire szépeket hallottak a látogatóktól. Emlékszem, hogy mind jó hangulatba kerültünk a sok bóktól, és egy csoportba verődve beszélgettünk a terem közepén. Akkor lépett közénk a kedves és tehetséges süketnéma Tihanyi, és furcsa, kissé torz nevetésével elmondta nekünk, hogy ő, a süket, milyen

véleményeket olvasott le a látogatók ajkáról. Rámutatott az egyik piktorra: »Terólad azt beszéllek, hogy biztosan megőrültél, hogy ilyeneket mersz festeni!« [ez talán Kernstok Károlyra vagy Pór Bertalanra utalhat, akik a többieknél pár évvel idősebben csatlakozva a *Nyolc*akhoz, már konvencionális és ilymódon jövedelmező művészúttal szakítottak a modernizmus kedvéért], »Rólad« – folytatta egy másik kollégához fordulva – »röviden azt mondják, hogy hülye vagy!« [ez a megjegyzés esetleg Berényi Róbertet vagy Márfy Ödönt célozhatja] Egy harmadikhoz fordult: »A te képeidről mindenki azt mondja, hogy szörnyű tákolmányok, és nem értik, hogy a rendőrség nem lép közbe és tűri az ilyen botrányt.« [ez valószínűleg Cziggány Dezső kritikája lehetett] És így tovább, mindenképp volt egy jó szava. Persze az sem volt szebb, amit saját festményeiről hallott, és azt is elűjságotta nekünk. Képzheted, hogy milyen hatást gyakorolt mindenkire ez az elbeszélés, hanem a jelenet mégis olyan komikus volt, hogy mindannyian nevtünk! – emlékezett Lesznai az egykor történetekre, és ma már szinte érthetetlen, hogy mi válhatta ki a „tisztessé polgári közönség” illetén megbotránkozását. Orbán ekkor, 1911 májusában főleg csendéleteket állított ki, melyek közül az egyik a korai magyar modernizmus tíz legjelentősebb művének egyike. Tájképeket másfél évvel később, a *Nyolc*ak harmadik és egyben utolsó kiállításán mutatott be, melyek többségén a körtvélyesi park gyönyörű részleteit örökítette meg. Sajnos a tárlat katalógusa és a korabeli kritikák is csak szűken mérik a pontos információkat, így az egykor kiállított képeknek csak töredéke rekonstruálható. A most aukcióra kerülő parkrészlet azonban mind kvalitását, mind pedig az életműben betöltött szerepét tekintve is jelentős, Orbán Dezső „nyolcacos” műveinek sorába tartozó gyöngyszem.

RUM ATTILA

2. Meghívó a *Nyolc*ak harmadik kiállítására, 1912

3. Orbán Dezső: *A körtvélyesi kúria a kerttel*, 1912 körül

